

entrevista

Enòleg i empordanès convicte i confés, fa més de trenta anys que manté la columna d'opinió «Des del banc del general» a la premsa local, amb el pseudònim de Pere Carrer.

CARLES SAPENA

PERE DURAN > FOTOGRAFIA

EDUARD PUIG I VAYREDA

*«Vaig estudiar ciències,
però potser la meva veritable
inclinació anava cap a les lletres»*

Investigador i divulgador de la cultura del vi en l'etnografia, les arts i les lletres, i coneixedor experimentat de l'enohistòria de l'Empordà, va participar en la creació i gestió de la Denominació d'Origen d'aquesta comarca. És professor a la Universitat Politècnica de Catalunya i a la Universitat de Girona. Va formar part de l'elenc d'Arlequí sota l'ègida de Toni Montal i ha estat membre de la comissió del centenari de Pompeu Fabra, de la primera delegació d'Òmnium Cultural de Figueres, de la Comissió Permanent del Congrés de Cultura Catalana en representació comarcal i en els

àmbits d'agricultura, música i mitjans de comunicació, i de les campanyes «El català a l'escola» i «En català, si us plau». Va ser comissari de l'Any Ramon Reig.

Confessa que a la taula familiar en ocasions es troba en minoria entre la seva muller, Maria Assumpció Bordas Poch, procuradora dels tribunals, i el seu fill Oriol, advocat, quan es parla de recursos i contenciosos, però que si en aquests casos s'obre una ampolla de bon vi els plets passen automàticament a un segon terme.

En l'àmbit literari manté inèdita –a pany i clau– una història políticament

incorrecta del seu barri, i algú s'ha entestat a demanar-li unes memòries cíviques amb aromes de garnatxa, com han de ser les del gran mestre de la Venerable Confraria de la Bóta de Sant Ferriol d'Empordà.

Puig Vayreda és un gran conversador, atresora un ric anecdotari, i ja són moltes les veremes viscudes.

–Puig i Vayreda: pertanyeu a unes nissagues ben arrelades al país.

–La família Puig és figuerenca com a mínim des de fa set generacions i, probablement com tothom del país, fou en origen

No hi ha res que compensi –ni sou ni posició– no ser a casa el vespre que al teu fill li cau la primera dent

pagesa. Entre els avantpassats n'hi hagué un que, diuen els papers, «fue abogado de fama» a mitjan segle XIX, encara que això ho devia escriure el seu fill o el seu nét (per tant és una fama poc de fiar) que pertanyien a la branca familiar dels juristes (hereus) que en algun lloc o altre encara dura, i que el meu fill ha recuperat per a la branca empordanesa.

Jo vinc de la branca mèdica de la família. És a dir, de dels cabalers. El meu besavi, el meu avi i el meu pare (a més d'un oncle i tres cosins germans) han estat metges.

Pel que fa a vida pública, el meu avi Eduard Puig fou en dues ocasions alcalde de Figueres (1898 i 1923); el meu pare, Alfons Puig, metge i crític d'art, fou tinent d'alcalde de cultura de Figueres (1964-68), impulsor del Museu de l'Empordà i actiu en moltes entitats de temes culturals (art i música principalment). Ambdós foren presidents de la Creu Roja figuerenca.

Per la banda Vayreda procedeix de la branca d'Estanislau Vayreda Vila, que fou el meu besavi, que dels tres germans coneguts (Joaquim pintor i Marià pintor i escriptor) fou el científic (destacà en la botànica) i que a més donà lloc a la branca empordanesa dels Vayreda. L'altre besavi d'aquesta banda fou Sebastià Trullol, singular personatge, advocat amb inclinacions literàries i dramàtiques, crític musical del *Diario de Barcelona*, lletrista de cançons i llibretista d'òperes. El meu avi Joaquim Vayreda fou agrònom i pintor a estones, i entre els meus oncles figuren Lluís Vayreda, pintor de Lladó, l'escriptora M. Àngels i la poetessa Montserrat, tots tres germans de la meua mare, que era la filla gran.

–Nascut a Figueres el 1942, en plena postguerra. Com recordeu aquella capital de l'Alt Empordà dels vostres primers anys?

–Com que era, i sóc encara, veí de l'església de Sant Pere, els meus primers records són estrictament del meu barri, sobretot les interminables obres de reconstrucció del temple parroquial,

amb un constant martelleig dels picapedrers, que treballaven a compte d'una cosa que es deia Regiones Devastadas (i tant!) per refer l'església, molt malmesa durant la revolució i la Guerra Civil. També recordo el teatre municipal, avui Museu Dalí, enrunat (com és sabut, incendiat a l'entrada dels *nacionales*) i amb la tètrica senyera de l'Auxilio Social penjada al balcó principal. I la casa bombardejada que hi havia a la plaça de l'Ajuntament. És a dir, que entre uns i altres ens varen deixar el barri fet un fàstic.

Feia bo de tafanejar des de darrere els vidres l'anar i venir de la gent, principalment dones, sobretot els dijous, a les peixateries, des de sempre instal·lades als baixos del que fou teatre municipal (àdhuc quan funcionava com a teatre). Més endavant el mercat de fruites i verdures també va anar ocupant els carrers del barri de l'església. Davant de casa, els dies de mercat s'hi instal·lava un curandero que venia unguent de serp i herbes per aclarir *els sangs*, sembla que amb molt d'èxit, i també un venedor –en dèiem xarlatans– que pregonava a ple pulmó «pintes de banya de Sant Celoni» (que són més fortes que un dimoni).

L'altra Figueres, la de més enllà, fins que vaig anar a l'escola, em quedava una mica distant i em penso que era poc visitada, llevat del denominat pomposament parc-bosc, que era una sortida habitual per anar als trapezis o a veure la mona i un ós força amat que hi havia.

La proximitat de l'església, que en aquells anys tenia un protagonisme destacat, constituïa per a un infant una diversió de primer ordre: entrades i sortides de missa i oficis, processons, trisagis, novenes, hores santes, combregars, casoris i enterraments. I a sobre, els actes «patriòtics», que se celebraven, naturalment, davant la façana principal de la parròquia, on estava pintada la llista dels *caídos (nacionales)*, està clar) sota la inscripció, amb lletra més grossa, de «José Antonio Primo de Rivera, ¡Presente!». Tot aquell anar i venir de càntics eucarístics i himnes pa-

triòtics, ornaments i uniformes, banderes i gonfanons, resultava força distret per a un nen de postguerra, avorrit, que berenava un llonguet de pa negre amb xocolata. Normalment menjàvem pa blanc, però el pa negre semblava boníssim, i de passada s'aprofitava de la cartilla de racionament, de la qual encara vaig gaudir (!).

Aquells anys, ja tristos per si mateixos, la nostra família i jo, amb el meu escassos quatre anys –gairebé sense adonar-me'n– vàrem passar pel dramàtic tràngol de perdre la mare. Fins que la vida familiar no es va normalitzar amb el segon matrimoni del meu pare, tinc un record boirós i d'una certa tristesa darrere els vidres dels balcons mirant el carrer Sant Pere i l'anar i venir de la gent.

–Vàreu fer el batxillerat a l'Institut Ramon Muntaner i als Fossos (La Salle), llavors uns centres de referència. Com eren aquells ambients?

–La meua primera escola fou el col·legi dels Fossos, oficialment Colegio de la Immaculada Concepción de los Hermanos de la Doctrina Cristiana, on vaig cursar la primera ensenyança fins a quart curs de batxillerat, després del qual vaig examinar-me de revàlida de *grado elemental* al tenebrós Institut Vell del carrer de la Força de Girona, que, venint de poble i per examinar-te davant un tribunal de professors de la Universitat de Barcelona, no era pas el marc més tranquil·litzador.

Del col·legi dels *hermanos* en tinc un record més aviat gris, no gens traumatitzant, com ara està tan de moda de dir, però tampoc gens entusiasta. Ningú no em va pervertir, no vaig patir abusos, no em tocaven res... i vaig fer una vida normal de nen de 7, 8, 9 anys. Potser sí que hi havia un excés de *sabatinas, funciones eucarísticas*, confessions generals i particulars i exercicis espirituals (que, per cert, eren força divertits quan anàvem tots plegats a passar dies a Palautordera), fer d'escolanet i pertànyer obligatòriament a *pías asociaciones*, però ara mateix guardo

Per apagar la set, l'aigua; per al plaer, la conversa, l'amistat, la inspiració... el vi

com una relíquia d'aquell temps el *cancionero* de cançons pietoses que ens feien cantar sota la batuta de l'*hermano prefecto*, que aquest sí que deixava anar algun clatellot. Ho recordo gris però sense cap agror. Més aviat al contrari. I tot allò del *Cara al sol*, la bandera i *las gestas gloriosas* que hi havia al llibre de *Formación del espíritu nacional* –que ho patíem com a totes les altres escoles– penso que es podia relativitzar una mica segons l'ambient familiar en què et movies. En el meu cas, els llibres d'en Folch i Torres, que el meu pare gairebé setmanalment em portava d'estranguis de Barcelona, compensaven sobradament tanta simplicitat feixistoide. Entre *Les aventures d'en Marcel de Fortià* i el *Flecha del Balears* no hi havia color! Els companys de classe eren de tota mena i condició, desmentint una mica el caràcter exclusivament classista de les escoles confessionals, cosa que segurament era certa, dins el mateix orde, a la Bonanova o els Josepets, però no a Figueres, on hi havia fills de botiguers, pagesos, ta-

xistes, suboficials de l'Exèrcit. Encara guardo bons amics d'aquelles èpoques i, com és inevitable, alguns dels bons amics ja se n'han anat.

El denominat batxillerat superior el vaig cursar a l'Institut de Figueres. Això va significar un canvi radical en una edat en què tot canviava radicalment: l'escola mixta, un tipus de disciplina diferent, un nivell de professorat molt més competent. L'Institut va significar el mateix que significaven aleshores els primers pantalons llargs després de tants anys de ridículs pantalons anomenats *de golf*.

El professorat de l'Institut, que era excel·lent –amb les normals excepcions–, ens va ensenyar a estudiar, a prendre apunts, a ressenyar un llibre, a conèixer en quina comarca vivíem i com es podia pensar per compte propi. El doctor Compte, el senyor Serra, de filosofia, la Carmen Pleyán, que tant ens explicava Pérez de Ayala com ens feia escoltar la *Sinfonia dels psalms* de Stravinsky, el senyor Ramon Reig, un artista de gran talla intentant en-

senyar dibuix als més negats per a la creació artística, com jo mateix... La relació entre els companys també era diferent, probablement una mica més adulta, perquè també l'edat era una altra. Les sortides d'estudi, la festa de sant Tomàs, els volts a la Rambla a la sortida de l'Institut. Gairebé tot són records amables, idealitzats pel pas dels anys, que tot ho amorseix, i sobretot aquesta imprecisa adolescència sobre la qual s'ha fet tanta literatura. Fins i tot bona!

Aquesta època, i no vull deixar d'esmentar-ho, coincideix amb el meu pas per l'escoltisme, que em va obrir un món nou i em va ajudar a practicar i entendre un programa de vida basat en l'ideal de servei, d'altruisme, de respecte a la natura, d'amor al país, del poderós protegint el dèbil... que, malgrat tanta conyeta com s'ha fet de la BO i de la vella xiruca, encara penso que no és un mal programa per formar la joventut i poder conviure amb relativa pau. *Si vis pacem para pacem*, que no sé si s'ha de dir així.

-L'any 1959, amb disset anys, marxeu a Barcelona per formar-vos com a enòleg. També iniciàreu estudis de periodisme. Què us va empènyer a aquestes opcions? Com era la vostra vida d'estudiant?

-En realitat, quan vaig marxar cap a Barcelona tenia una idea molt remota del que volia dir enologia. Potser ni remota. En aquella època, als tretze anys m'havien preguntat «¿Letras o ciencias», i com que tothom feia *ciencias*, doncs ja hi estem anant. Tot i que a vegades he pensat que la meua veritable inclinació anava pel camí de les humanitats, les lletres o com es vulgui dir. Però les coses són com són.

La meua opció inicial fou estudiar a la Facultat de Ciències per llicenciar-me en biologia, estudis que vaig emprendre amb un entusiasme relatiu. Potser aquells primers anys d'estudiant a Barcelona vaig haver de pair de cop massa coses: primer, la ciutat mateix, després el cinema, la música,

el teatre, la biblioteca de la residència d'estudiants Ramon Llull, i a sobre anar a classe i estudiar cinc assignatures d'un curs selectiu de certa duresa. Potser va ser excessiu per a la meua capacitat d'assimilació. Vaig participar en una cosa que es deia TPT (Teatro para Todos) organitzada per l'actor Guillén, en el SUT (Servicio Universitario del Trabajo), les matinals del Palau de la Música, el cinquè pis del Liceu. Vaig empassar-me tots els Faulkner, Steinbeck, Dos Passos, Hemingway, Papinis, Hamsun, Mauriac, Hernández i Tagore que m'arribaven a les mans, vaig discutir amb carlistes i comunistes... i vaig col·laborar en un grup de teatre que es va muntar a la Residència. Segurament moltes coses i cap de ben feta.

Després de la primera gran bullida que va significar el contacte amb la Universitat (la vella Universitat Central de la Gran Via) i la gran ciutat -en la qual vivíem tot el trimestre, sense moure'ns, i per això la coneixíem tan

bé- vaig iniciar la carrera denominada aleshores de pèrit agrícola, i vaig triar el darrer curs l'especialitat d'indústries agràries, que comprenia bàsicament enologia, tema sobre el qual ja havia fet algun curset d'iniciació. En realitat em va empènyer cap al tema enològic imaginar-me que era una feina més de laboratori que de camp, i potser la influència d'un professor de l'Escola d'Agricultura -gran persona i gran enòleg- que es deia Miquel Doñate, i que era un autèntic humanista i et feia entrar en l'entorn cultural del vi.

Els estudis de periodisme varen venir molt més tard, quan ja feia temps que treballava d'enòleg i vivia a Figueres. En realitat els darrers anys de carrera vaig començar a col·laborar setmanalment a la secció agrícola i de mercats d'*El Noticiero Universal* (diari de tarda, cosa avui desapareguda) que compartia amb un company d'estudis que es diu Xavier Maluquer. En aquella redacció, una mica *decimonònica*,

◀ Presa de possessió com a alcalde de Figueres l'any 1980.

▶ Inauguració de la Mostra dels Vins i Caves de Catalunya el 1989.

◀ Visita a una exposició de flors amb el President de la Generalitat a les Fires de Santa Creu de 1981.

vaig coincidir, molt de lluny, amb en Joan Guillaumet, l'Antonio Figueruelo, Agustí Pons, Santos Torroella, el pintor Hernández Pijuan i el totpoderós director Hernández Pardos. Aquest va ser el meu primer contacte amb el periodisme «real i professional», més enllà de les meves esporàdiques col·laboracions en algun setmanari local.

-De ben jove comenceu a treballar com a professional liberal, i això amb un tremp vertiginós. Tanmateix, vàreu practicar la formació continuada abans que se'n parlés.

-Com que en acabar la carrera em vaig adonar que la formació rebuda era la que era, com ara és la que és, aviat vaig entendre que calia mantenir-se al dia per afrontar les responsabilitats que comporta exercir una professió amb certa solidesa. Potser haver trobat pel camí alguns tècnics de la vella escola -d'abans de la guerra, en diríem- en alguns casos deformats per la rutina i la

manca d'il·lusió, em va posar alerta per evitar criar rovell neuronal més aviat del compte. La meva formació com a enòleg la vaig complementar, doncs, amb successives i periòdiques estades a França, principalment a la Universitat Bordeaux II, a l'Institut d'Oenologie, dirigit pel professor Pascal Ribereau Gayon, a la Université de Dijon, Université du Vin de Suze-la-Roussie i altres centres, i també a centres espanyols, com la Escuela de Graduados Químicos o les Estacions Enològiques d'Haro (la Rioja), Requena, Vilafranca i Reus. Immediatament de crear-se la carrera d'enologia -no existia com a tal en l'ordenament universitari vigent- em vaig llicenciar en aquesta disciplina a la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona quan ja tenia la respectable edat de 56 anys i bona part del currículum fet. Per mantenir-te una mica al dia, la formació no s'acaba mai, i per això he freqüentat jornades tècniques, congressos i simposis on, a més, retrobes

i comparteixes experiències amb companys de professió d'arreu.

A més de ser subjecte pacient de la formació contínua, he cregut tant en aquesta activitat que des del meu inici professional l'he practicada també com a professor. Des d'uns llunyans cursos d'agricultura en els *planteles de extensió agrària*, destinats a joves agricultors, fins al centre de Formació Contínua de la UdG, amb el qual he col·laborat fins fa ben pocs cursos. I si he tingut alguna responsabilitat pública com a INCAVI, també des d'allí he intentat impulsar aquest aspecte de l'ensenyament.

-La vostra experiència us va portar a dirigir l'Institut Català de la Vinya i el Vi.

-L'any 1984 el president Pujol i el conseller d'Agricultura de la Generalitat, en aquells moments Josep Miró, em varen proposar de dirigir l'Institut Català de la Vinya i el Vi, que feia poc que s'havia creat, i el primer director, Jaume Ciurana, acabava de deixar el càrrec per anar

◀ Al costat de Salvador Dalí en una reunió amb la premsa gironina a Port lligat l'estiu de 1973.

◀ Participant l'any 1993 en una de les denominades *catas històriques dels cellers del Marquès de Riscal*.

◀ Membres de la Confraria de la Bóta de Sant Ferriol davant l'Escola d'Enologia de Tarragona amb components del Concilium Vinorum Tarraconensium.

▲ Presidint una sessió del Congrès sobre el paisatge organitzat per l'Institut d'Estudis Empordanesos el 2006.

▼ Lliurament per part del Consejero de Agricultura de la Junta de Extremadura de la Medalla de Oro al mérito enológico de la Asociación Española de Enólogos, l'any 1987.

a l'empresa privada. La proposta era seductora en un moment en què havia deixat l'activitat política, i el repte professional era important. El càrrec, que tenia rang de direcció general, exigia un professional del sector de confiança política del Govern i certa independència dels grans productors que, com és sabut, es concentren principalment al Penedès. Sembla que jo reunia aquestes característiques. Tot i això vaig dubtar algunes setmanes, ja que representava anar a viure a Barcelona i deixar la meva família durant tota la setmana –el meu fill tot just tenia dos anys–, ja que la meva dona tenia el seu despatx professional a Figueres.

Al final vaig acceptar l'encàrrec i a hores d'ara no m'en penedeixo, ja que penso objectivament que la feina feta va ser raonablement bona, una feina que possiblement no és ni moment ni lloc de repassar.

Però el sistema de vida que m'exigia la nova responsabilitat era cada vegada més dur. No hi ha res que compensi –ni sou ni posició– no ser a casa el vespre que al teu fill li cau la primera dent. I això a mi em va passar. Possiblement aquell dia vaig decidir que tornava a l'Empordà a fer d'enòleg «d'infanteria». El retorn, però, encara es va ajornar un parell o tres d'anys, durant els quals vaig exercir com a president-delegat de l'Institut a fi d'anar-me descarregant del dia a dia de l'empresa.

L'any 1993 vaig tornar definitivament a l'Empordà, després de gairebé nou anys d'estar al servei de l'Administració autonòmica –del país, en definitiva– en el sector del vi.

–Dels cellerers als winemakers. A hores d'ara, quines són les perspectives de la viticultura empordanesa?

–El model de viticultura sorgit de la crisi de la fil·loxera ha caducat totalment, igual com el model empresarial que, bé o malament, ha anat tirant fins a les acaballes del segle xx. Les necessitats d'inversió, de forta tecnificació dels cellers, l'adaptació a noves tècniques de mercat i un llarg etcètera de condicionants fan que l'Empordà, però també d'altres zones vitícoles, es trobin en un moment d'inflexió molt important.

El sector vitivinícola resulta molt atractiu per als capitals d'altres procedències, i el vinyater tradicional o l'elaborador de sempre es troba en certa inferioritat davant vinyes i cellers

de nova implantació gestionats amb moderns criteris empresarials. Entenc que la viticultura tradicional ha entrat en una certa crisi, tot i que cal esperar que sempre quedaran vinyaters petits i cellers artesans.

Certament les coses han canviat molt en els mercats, tant productors com consumidors, des d'aquell llunyà 1972 en què es va crear la DO, i avui, potser, a més de la viticultura tradicional i el sistema empresarial, són les denominacions d'origen europees les que estan en crisi. Possiblement el segle XXI presenta nous reptes i també noves oportunitats per als productors de vi, que veuen el seu mercat globalitzat, però també la competència. I no parlem del canvi climàtic.

A mi la paraula *winemaker* no m'agrada gens però, ho vulguem o no, forma part del sistema actual, de les modes dictades des dels Estats Units per un periodista que es diu Parker, o dels *tinglados* denunciats per la pel·lícula *Mondovino* o per la incessant recerca de nous conceptes –*vino de pago*, *vi de finca*– varietats, petites zones o tècniques més o menys experimentals que donin satisfacció als bons coneeixedors o als esnobs, que de tot hi ha en el món dels consumidors de vi.

–Malgrat el vi, no heu desdenyat l'aigua. Heu prologat el llibre de Josep Maria Dacosta sobre les fonts i heu fet la descripció de l'aigua de Vilajuïga, la preferida de Salvador Dalí.

–Naturalment. Per apagar la set, l'aigua; per al plaer, la conversa, l'amistat, la inspiració... el vi. A hores d'ara ja hem superat aquella vella i medieval *disputació* entre les virtuts de l'aigua i el vi!

Quan en Daco em va convidar a prologar el seu llibre sobre les fonts empordaneses li vaig proposar el joc, una mica paradoxal, d'un enòleg degustant aigües per demostrar que no hi ha res tan fals com allò que diu que l'aigua és inodora i insípida. I en ocasions no és ni incolora. Per tant, el pròleg al qual us referiu fou un divertit exercici que va consistir en un conjunt de degustacions d'aigua de les diferents fonts empordaneses aplicant les mateixes tècniques que s'utilitzen per a l'anàlisi sensorial de qualsevol aliment. I a fe de Déu que les diferències entre les distintes aigües provades m'ho varen posar ben fàcil!

I naturalment –me'n guardaré pla bé de desmentir Dalí– l'aigua de Vila-

juïga és una de les millors del món, i les seves propietats de tota mena les va descriure, molt millor que podria fer jo, l'enyorat Narcís Pijoan.

–Hi ha un Eduard Puig cap de família i enòleg, és clar, però també un home públic que ha fet aportacions al civisme, la política i la cultura de Figueres i l'Empordà.

–Una certa idea dels drets de les persones, de país i de ciutat que no era practicable en la situació política que vàrem patir durant molts anys a casa nostra em va portar ja des de jove a participar, dins les meves modestes possibilitats, en diversos àmbits de la vida pública, per dir-ho d'alguna manera, encara que el terme em sembla una mica ampul·lós.

Les campanyes pel català o la retolació dels carrers en el seu moment varen significar una actitud cívica de defensa dels drets lingüístics dels ciutadans de Catalunya. En altres moments va ser la participació en el sindicat democràtic d'estudiants, i més tard en la política municipal. Però, sobretot, on m'he sentit més còmode ha estat sens dubte en les diverses intervencions en entitats i iniciatives culturals, molt disperses potser, però sempre presidides per aquell inamovible sentiment de país i d'estima a la meua ciutat –tot de coses inconfessables, ja es veu– que en cada moment m'hi varen abocar.

–Fundador i primer president de les Joves Musicals de Figueres. Melòman confés, sou un fidel de la Schubertiada.

–La música és una de les meves afeccions principals, i sobretot no et demana res a canvi. Ni temps. A casa vaig viure des de petit un intens ambient musical. El meu pare era un bon violinista afeccionat. Periòdicament reunia un quartet de corda format per Alexandre Deulofeu, Joaquim Fort de Ribot, Màrius Fàbrega i ell mateix, que per pur plaer interpretaven –potser no del tot correctament, encara que amb respecte total– Corelli, Haydn o Vivaldi.

Els meus pares i els seus amics formaven un grup d'afecionats a la música que durant anys i anys, setmanalment, es reunien en un domicili o altre per escoltar música enregistrada. D'aquest grup va néixer una associació de música. Devia ser l'any 1950 o 1951, ja que des d'abans de la Guerra Civil no hi ha havia a Figueres cap societat

La política exigia una cintura i unes aptituds que jo no reunia

de concerts o cosa similar. Per tant, l'ambient musical m'era molt proper, i l'interès per la música ha estat una constant en els meus ocis.

Desapareguda aquella associació de música, a Figueres va tornar a decaure l'activitat musical pública, reservada exclusivament a la meritòria tasca de les diverses escoles de música. Per això un grup d'amics varen decidir tirar endavant una mena d'associació de música, i com que feia temps que tenia relació d'amistat amb el doctor Jordi Roch, d'origen empordanès, president de Joventuts Musicals de tot Espanya –més tard ho fou mundial– vàrem adherir-nos a aquesta entitat i fundàrem la primera delegació de JM a les comarques gironines. La primera activitat fou una sessió d'iniciació musical per a escolars que va reunir més de mil nens a l'actual Teatre Municipal el Jardí. Vaig presidir la delegació fins al 1979, i en aquest període vàrem col·laborar en l'organització del Festival de Música de Cadaqués, un dels primers festivals musicals d'estiu importants que hi hagué a les nostres comarques, i en altres activitats, des de la música clàssica, escolars, jazz, etc.

Segueixo, en la mesura del possible, algunes activitats musicals. A la Schubertfada de Vilabertran, des del seu inici, procuro no faltar-hi mai, i també he intentat conèixer alguns teatres d'òpera famosos i sales de concert europees d'un cert renom. A la meua darrera escapada a Itàlia, per exemple, vaig dedicar tot un dia a fer la ruta verdiana per Parma, Roncole i Busseto, acabant amb una emotiva visita a Sant'Agatta, on Verdi va passar els darrers anys.

–Emotivament us sentiu molt vinculat a la canònica de Santa Maria de Vilabertran...

–Potser perquè a la meua ciutat, Figueres, no estem gaire sobrats de pedres velles sovint mirem en direcció a Vilabertran, i potser per això Santa Maria de Vilabertran, per a mi, com per a molts altres figuerencs, té un significat molt especial al marge de la seva transcendència com a conjunt monumental de primer ordre. És el gran monument romànic més proper que tenim els figuerencs! Qui més qui menys hi ha anat a casar un parent proper i entranable! Quantes misses del gall hi

hem oït molts empordanesos! Tot això et vincula sentimentalment a unes pedres alhora austeres però d'indiscutible espiritualitat.

Vilabertran, per altra banda, es relaciona amb tota una sèrie de persones que per a mi foren molt estimades, a més d'haver tingut una influència real en la vida cultural de la comarca en els anys, una mica grisos, de 1940 a 1970. Els noms de Manuel Brunet, Ramon Reig, Pelai Martínez, Gustau Cusí i Mn. Josep Pujades, que tants esforços varen dedicar a la reconstrucció i dignificació del conjunt, tots ells amb estreta relació d'amistat amb el meu pare, i que foren molt propers a la curiositat de l'infant que jo era llavors. Una de les primeres imatges de cinema *amateur* que recordo és un reportatge d'en Meli sobre l'església de Vilabertran projectat sobre la paret del menjador de casa amb un fons de música de Haendel.

Abans, però, ja hi havia hagut altres personatges de la comarca que es varen preocupar de Vilabertran i de la recuperació de tot el conjunt, com Joan Subias al principi, i després afortunadament varen seguir havent-n'hi, com l'Albert Tomàs.

Tinc encara una certa esperança que la plana empordanesa segueixi essent riallera per molts anys

Durant uns anys vaig formar part del Patronat de Santa Maria de Vilabertran i vaig poder viure molt de prop les seves peripècies per sobreviure. Ara, des d'una mica més lluny, segueixo el desenvolupament de les tasques de manteniment i reconstrucció, molt meritòries, encara que potser en ocasions una mica discutibles. També són una mica vacil·lants les diverses propostes sorgides per donar una utilització vàlida i eficaça a tot el conjunt en el futur. A vegades la gestió d'un monument feta des de lluny –físicament o espiritualment– no permet connectar prou bé la vida del monument amb la gent més propera, que és la que el sent més seu i la que més se l'estima.

–Llibertat, Amnistia i Estatut d'Autonomia. Assistíreu a la reunió clandestina fundacional de l'Assemblea de Catalunya a l'Empordà, la plataforma unitària antifrancquista de més ressò a la darrerria de la dictadura.

–Potser prèviament, i per centrar una mica la meva trajectòria política, en la qual sembla que voleu entrar, cal fer una referència molt de passada a l'època del sindicat democràtic d'estudiants, quan es va trencar amb el sindicat oficial, el SEU, acte que a mi em va tocar dirigir a l'escola d'Agricultura de Barcelona, que no era pas de les més polititzades, està clar. En aquella època, en una cosa que es deia el comitè interfacultats (l'Inter, en l'argot clandestí) i que es reunia a l'església dels josepets, vaig coincidir per exemple amb els germans Serra. En aquells moments em vaig incorporar a les joves de l'Unió Democràtica, on vaig tenir ocasió de tractar amb certa assiduïtat el senyor Coll Alentorn, en Llibert Cuatrecasas, en Manel Cardeña, en Miró Ardèvol i altres que recordo més vagament. Acabada la carrera i amb el parèntesi del servei militar, retornat a l'Empordà, aquests contactes es varen perdre. Va començar l'època de «fer país», en què coincidiríem gent dispar, o no tant, com en Salvador Sunyer, en Joan Vidal, en Francesc Ferrer i en Lluís Sacrest, en unes memorables trobades a la parròquia del Carme, convocats

per aquell gran viatjant de catalanitat que es digué Lluís M. Sunyer.

La reunió de can Geli de Vilamacolum, dels assistents a la qual em sembla recordar que només quedem vius en Carles Vallès, un noi que es diu Pere i jo mateix, fou, si es vol així, la reunió preliminar de l'Assemblea de l'Empordà, presidida per l'Antoni Gutiérrez i en Carles Causa. Després es féu una altra primera reunió a la Salut, ja més nombrosa, a la qual no vaig assistir. La història d'aquells mesos, per tot arreu, s'ha escrit de molt diverses maneres, potser no totes ajustades a l'estricta rigor històric. Com en tot relat, a vegades, tot i la millor voluntat, els fets són poc documentats, sobretot els d'aquella època i aquella naturalesa, i les fonts no són coincidents. Passa com allò dels assistents al *contubernio de Mú-nich*, que encara a hores d'ara no se n'ha establert la llista exacta...

Al mas d'Andorra de Fortià tinc una vaga noció d'haver-hi assistit a alguna reunió, més o menys clandestina, no exactament de l'Assemblea sinó amb en Jaume Guillaumet, que aleshores el tenia llogat, i en Just Casero i potser algú més que no preciso. I ben segur que era per conspirar. O potser per fer alguna col·laboració a *Presència*, que era una variant de la conspiració, segons els censors de l'època.

A partir del cicle de conferències denominat genèricament *de les terres vies* vàrem començar a organitzar, encara a la clandestinitat, CDC a la comarca (els primers rebuts encara anaven a nom de Centre de Documentació Catalana), partit del qual vaig ser un dels primers militants empordanesos. I d'aquí, fins arribar a les primeres eleccions democràtiques en un període de temps realment apassionant –ara està de moda dir que no es va fer bé– i en el qual la participació en la vida política no era nominal sinó activa i preferent.

–L'any 1979 entreu a formar part del primer Ajuntament democràtic de Figueres d'ençà de la República. Durant dos anys com a tinent d'alcalde de Cultura i dos més, gairebé tres, com a alcalde per Convergència Democràtica de Catalunya.

–Arribades les primeres eleccions municipals democràtiques després de tants anys, per coherència amb la meua pròpia trajectòria i per responsabilitat, vaig haver d'ocupar el segon lloc en la llista municipal de CDC a Figueres. La peripècia dels mesos inicials del primer Ajuntament democràtic de la meua ciutat no és exactament exemplar, encara que sí al·lionadora de la manca de tradició en l'exercici del poder amb el sistema que ens acabàvem de donar. Veníem de molt de temps de fosc. En un any a Figueres hi va haver tres alcaldes, fet circumstancial, però que era aprofitat pels poc convençuts –encara n'hi havia molts que no ho veien clar, això de la llibertat, amnistia i estatut d'autonomia!– per dir que la ciutat era ingovernable i que el sistema democràtic no funcionava.

Quan vaig ser elegit alcalde vaig fer un govern de concentració i així, amb alts i baixos i amb alguns disgustos innecessaris, vaig poder acabar el mandat i recuperar per a Figueres la imatge de ser una ciutat tan governable com qualsevol altra. Arribar sense ensurts a final de mandat semblava una proesa. Encara amb tot això m'agrada de dir que en aquesta època es va adquirir la Torre Galatea per a una possible ampliació del Museu Dalí, com així s'ha fet, i també l'adquisició del Teatre El Jardí per a la seva reconversió en Teatre Municipal. La llar del jubilat, el parc de bombers, l'institut de Cendrassos i l'inici de la piscina coberta són igualment realitzacions d'aquesta època. I el Pla general d'ordenació urbana, l'agitada tramitació del qual em va fer decidir, amb molts mesos d'anticipació, a anunciar que no em presentaria a la reelecció.

Per a mi va ser una gran satisfacció formar part del primer Ajuntament democràtic de Figueres després de 40 anys de dictadura. Un honor, haver estat alcalde de la meua ciutat. Però em vaig adonar a temps que l'exercici de la política municipal, la política en general, exigia una cintura i unes aptituds que jo no reunia per molt que m'agrada la política. També m'agrada l'òpera, i no sóc capaç de cantar ni l'hora!

-De 1991 a 2007 heu estat president de l'Institut d'Estudis Empordanesos.

-La presidència de l'Institut d'Estudis Empordanesos ha estat una de les etapes més gratificants de la meua modesta vida pública. I això ho dec al doctor Albert Compte i a Josep M. Bernils, cronista oficial de la ciutat de Figueres, que en quedar vacant la presidència de l'entitat varen venir a oferir-me la possibilitat d'optar a un càrrec per al qual no havia fet cap mèrit més que la meua estima al país en general i practicar una certa curiositat intel·lectual. Així ho vaig manifestar a aquests dos bons amics -del senyor Compte, a més, jo n'havia estat alumne a l'Institut- qualsevol dels quals tenia molts més mèrits per ser president de l'IEE.

En vista de la seva insistència vaig accedir, i a la següent assemblea de l'entitat els socis varen atorgar-me la seva confiança, que generosament han anat renovant en quatre ocasions. Una vegada endinsat en el món dels centres d'estudis locals el tema resulta atractiu, i hom s'adona de la important feina que fan els estudiosos del que algú ha anomenat, no sé si amb la millor intenció del món, la microhistòria. L'estudi, però, de la realitat més propera s'ha demostrat imprescindible per construir la gran història.

Modestament penso que amb la meua dedicació tan sols he ajudat a un canvi generacional en la direcció de l'Institut, amb la col·laboració dels meus companys de les successives juntes, canvi que també ha coincidit amb una transformació radical del Patronat Eiximenis de la Diputació que, des de fa uns anys, amb la seva nova estructura, s'ha implicat molt més profundament en el suport als centres locals.

L'Institut s'ha d'afermar com a entitat culta, de recerca, referent inevitable per a totes les actuacions que en el camp de la investigació, de la conservació del patrimoni o de la projecció de la cultura es facin a la comarca.

-Vàreu cloure la presidència de l'Institut d'Estudis Empordanesos amb el congrés «El paisatge, element vertebrador de la identitat empordanesa». Quin futur albireu per a l'empordanitat?

-Per a la commemoració dels 50 anys de l'Institut ens va semblar que el més adient era convocar un congrés, una reflexió col·lectiva i multidisciplinària

sobre la comarca, centrant-ho en el tema del paisatge, que és, o era, un tret d'identitat comarcal, i que per múltiples circumstàncies estava -i està- amenaçat. Les conclusions i les actes del Congrés, que fou un èxit, diran si aquestes reflexions han estat d'alguna utilitat per encarar el futur.

Mentre hi hagi Empordà hi haurà, així ho espero, empordanisme militant, encara que ben segur que haurà de canviar de signe i evolucionar més enllà del mite nascut del noucentisme. Potser els empordanesos estem massa cofois de ser-ne i d'habitar en una mena d'Arcàdia feliç que a l'hora de la veritat potser no ho és tant.

Fer prediccions no entra en les meves habilitats, i per tant el futur d'això tan imprecís que en dieu l'empordanitat em costa d'imaginar. El futur de la comarca en si és, com a mínim, preocupant, ja que ningú no té en compte que l'espai físic de l'Empordà, en sentit ampli, és limitat, és un bé escàs i difícilment pot suportar la desprietada pressió urbanística -sobretot a la costa- i ser l'indret on convergeixin totes les comunicacions i serveis que han d'entrar i sortir de la resta d'Europa. Però encara tinc una certa esperança que el bon criteri en la planificació -no pas futura, sinó immediata- del territori permeti que la plana segueixi essent riallera per molts anys.

-Eduard Puig, home de lletres. Periodista i escriptor. Vàreu escriure a *Tele/eXprés* i teniu una extensa obra com a articulista a mitjans ben diferents. Autor de més de dues dotzenes de llibres que relliguen el vi des de les ciències, la tècnica i la història social i econòmica; el darrer títol ha estat *La cultura del vi* (Edicions UOC, 2007). Tanmateix, heu assajat la creació literària.

-Em sembla que el qualificatiu d'home de lletres, tot i que em fa una certa enveja, no em correspon. I probablement tampoc el de periodista ni el d'escriptor, tot i que he fet una mica de tot això, però mai amb la dedicació i la intensitat que tota activitat requereix. No puc negar, però, que la galàxia Gutenberg m'atrau amb forta fascinació, però moltes vegades, en llegir determinats autors que admiro, penso que en bona lògica el que hauria de fer és no tocar mai més l'ordinador o el bolígraf

per escriure. En aquest petit país, on hi ha hagut un escriptor com Josep Pla, ¿com i què més podem dir els altres si ens posem a divagar sobre el país, el paisatge, les figures o, simplement, el temps que passa?

Fer un cert periodisme o, millor, la meua col·laboració a la premsa és una activitat que ja ve

de lluny. Va iniciar-se a *El Noticiero Universal*, on després de fer la secció agrícola també, de la mà d'en Joan Guillaumet, vaig fer algun reportatge a la secció Comarques. Després, o potser simultàniament, va venir la col·laboració a la premsa local figuerenca i en alguns altres mitjans. L'any 1969, coincidint amb la meua etapa de col·laboració amb *Canigó*, ens vàrem animar junt amb la Isabel Clara Simó, que aleshores residia a Figueres, a presentar-nos a l'ingrés de l'Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, de nova creació, intent en què vàrem reeixir a la primera. Així vaig iniciar estudis de periodisme, que en el meu cas no vaig acabar, possiblement perquè s'acumulaven massa activitats en un temps especialment dens per als qui tenien una certa inquietud. En aquells moments i fins al 1975 vaig dirigir des de Barcelona una publicació agrícola de la casa Pirelli, i també vaig viure una intensa època com a corresponsal del diari *Tele/eXprés*, dirigit per Ibáñez Escofet, i que en aquells moments que el final del franquisme ja es veia imminent era un diari de referència.

He anat publicant alguna cosa sobre el vi, sobretot de l'Empordà, però també des d'altres vessants, com el cultural, que m'interessa especialment. També he fet alguna digressió a altres temàtiques afins, com la cuina, la degustació... i en èpoques de joventut també vaig caure en la temptació de la creació literària en diverses modalitats que en principi he tingut la prudència de no donar a conèixer, amb una sola excepció, que és, però, molt llunyana.

-Heu anunciat un tractat de cuina comarcal.

-Si voleu que us digui la veritat, el tema gastronòmic actualment el paeixo amb força dificultat, ja que per qüestions de salut he de seguir un règim de cert rigor, cosa que no deixa de ser força ensopida. Tinc algunes notes preses per si em lleu algun moment o altre fer un conjunt de divagacions sobre la cuina i el menjar en el meu petit tros de país i en el meu petit tros de temps. No parlem pas d'un tractat, que jo no tinc cap mena de ciència ni autoritat per tractar de cassoles ni fogons!

He anat apuntant coses d'aquelles que no passen als grans assaigs de cuina dels xefs importants, ni surten en els llibres ben enquadernats, de gran format i fotografies en color. No, senzillament he anat anotant alguns records, potser nostàlgics ara que practico poc, però que poden ajudar a saber com era la cuina i el menjar en una casa normal del segle xx empordanès.

Vaig tenir la sort de tractar de molt a prop en Lluís Duran Camps, que va ser l'iniciador de la tradició de grans cuiners empordanesos, sobre els quals va exercir un mestratge indiscutible, tot i que se l'hi ha discutit. Amb en Lluís Duran vàrem col·laborar en algunes manifestacions culinàries i gastronòmiques que varen deixar record a tota la província, i de passada algun paper escrit, com el recull de *platillos* empordanesos que vaig ajudar a fer.

Naturalment vaig tractar també, encara que amb menor intimitat, Josep Mercader, gran artífex de la cuina actual empordanesa i que va tenir l'habilitat de projectar-la arreu de Catalunya,

com ha seguit fent, amb qualitat indiscutible, en Jaume Subirós.

Si Figueres manté vius encara el Motel i el Cellar de Ca la Teta, l'Empordà es pot enorgullir de tenir a més del Bulli -que és un establiment que sembla que ha ultrapassat àmpliament la galàxia empordanesa- molts altres llocs on es practi-

ca una cuina honesta, creativa, basada en la bondat dels productes del país i el bon ofici d'uns professionals excel·lents que han sabut absorbir la llarga i sòlida tradició culinària de la comarca.

Però igualment, per a algú que ha estat un bon afeccionat a la cuina intel·ligent i de qualitat, és una satisfacció dir que si l'Empordà fa uns anys tenia un cert lideratge en aquest terreny, avui aquell exemple s'ha escampat i les comarques gironines en general poden enorgullir-se de tenir una densitat i un nivell d'establiments gastronòmics de primer ordre.

-La sociabilitat i l'amistat són valors que heu creuat sempre.

-Des de fa molts anys he entès que una de les principals virtuts del vi -al qual he dedicat la meua vida professional- és el seu caràcter desinhibidor i que ajuda a la relació, a l'amistat. És allò que els francesos en diuen, en expressió de mal traduir, *la convivialité*. Aplicar aquest principi de convivència, diàleg, amistat en totes les esferes de la vida és molt útil però sobretot gratificant, perquè des de l'òptica que és necessari conviure t'adones que és fàcil fer amics.

En una ocasió, un prestigiós professor en l'art de la degustació dels vins va dir-nos a una colla d'alumnes que, sempre, qualsevol vi tenia un aspecte positiu per damunt d'imperficcions i peròs, i que aquest era el que calia anar a cercar i valorar. Doncs aquesta manera de procedir és el que, aplicat a totes les activitats que es realitzen a la vida, fa que tot sigui més fàcil i més agradable.

Carles Sapena